

Віктор Миколайович БЕСЧАСТНИЙ,

доктор наук з державного управління, професор, ректор Донецького юридичного інституту МВС України

**ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ
ЯК КВАЛІФІКУЮЧА ОЗНАКА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ**

Торгівля людьми є одним з найнебезпечніших злочинів проти особи, на протидію якому спрямовані зусилля не тільки окремих держав, а і світової спільноти. Зокрема, визначення торгівлі людьми дано в Протоколі про попередження та припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, та покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, прийнятого резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року. На національному рівні прийнято Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 № 3739-VI, а кримінальна відповідальність за торгівлю людьми передбачена у статті 149 КК України.

У науковій літературі питанням кримінальної відповідальності за торгівлю людьми в цілому та аналізу кваліфікуючих ознак цього злочину зокрема присвятили свої роботи Ю. В. Александров, О. М. Бандурка, Ю. В. Баулін, Т. В. Варфоломеева, Т. І. Возна, Н. О. Гуторова, І. М. Даньшин, В. О. Іващенко, В. А. Козак, М. Й. Коржанський, В. М. Куц, Я. Г. Лизогуб, А. А. Музика, О. В. Наден, А. М. Орлеан, В. М. Підгородинський, О. В. Пустова, П. П. Сердюк, М. І. Хавронюк, С. Д. Шапченко та ін. Проте в умовах збройного конфлікту такий злочин має свою специфіку, що обумовлює необхідність подальших досліджень цього питання.

На думку представників ООН торгівля людьми, їх незаконна експлуатація у зоні збройного конфлікту, перш за все, відбувається через підвищену вразливість людей, що рятується від нього, в результаті повсюдних людських, матеріальних і економічних втрат, загального руйнування правопорядку, зосередження великої кількості осіб, що перебувають у вразливому становищі, в неофіційних оселях і таборах, та нових або більш активних дій озброєних і терористичних груп [1]. Такий стан речей, безумовно, є характерним і для території Донбасу. Це пояснюється тим, що люди, які живуть поблизу лінії розмежування та на територіях непідконтрольних Україні, позбавлені можливості задоволення основних потреб повсякденного життя та намагаючись їх задовольнити (отримати продукти

харчування, роботу, освіту, соціальні виплати, іншу допомогу), автоматично попадають в так звану «групу ризику», тобто групу осіб, які мають уразливий стан пов'язаний із різними об'єктивними і суб'єктивними обставинами, відносно яких значно легше вчинити акти торгівлі людьми, чим і користуються злочинці.

До того ж, збільшенню вчинення фактів торгівлі людьми в зоні збройних конфліктів сприяє й активна зовнішня імміграція до сусідніх країн, в яких вимушені переселенці формують масив осіб, схильних до ризику стати жертвою торгівлі людьми. Останнє призводить до поширення практик торгівлі в державах, що межують з конфліктуючими територіями. Так, в останні роки у всіх країнах, де відбуваються збройні конфлікти – Югославії, Іраці, Афганістані, Лівії, Сирії, спостерігається збільшення злочинів пов'язаних із торгівлею людьми.

Слід відзначити, що під час збройних конфліктів змінюються види та способи торгівлі людьми, форми експлуатації, злочинці адаптують методи своєї діяльності, з'являються нові групи осіб, які стають жертвами торгівлі людьми.

На відміну від класичних сфер експлуатації людей: для жінок це переважно робота хатньої робітниці, ведення домашнього господарства, проституція, порнографія, сфера розваг (танцівниці), сільське господарство; для чоловіків - робота на будівництві, сільське господарство; для дітей – жебракування, порнографія, секс-послуги, робота наркокур'єром тощо, в умовах збройних конфліктів найбільш розповсюдженими формами торгівлі людьми з метою подальшої експлуатації стають:

- вербування, переміщення, передача, переховування або одержання осіб чоловічої статі з метою поповнення лав особового складу збройних сил сторін, що беруть участь в конфлікті;
- використання примусової праці і рабства для задоволення потреб озброєних груп;
- сексуальна експлуатація (військова проституція, насильницька вагітність);
- втягнення у злочинну діяльність;
- вилучення органів.

Крім того, під час збройного конфлікту факти торгівлі людьми найчастіше супроводжуються вчиненням інших тяжких протиправних дій, як то сексуальне та гендерне насильство, катування тощо, або з погроза застосування таких дій.

Збройний конфлікт на Донбасі став каталізатором збільшення фактів торгівлі людьми, що обумовлюється, на нашу думку, багатьма факторами, серед яких:

- складна криміногенна обстановка в зоні конфлікту;
- послаблення державних інститутів;
- дисфункція правоохоронних органів в зоні проведення АТО;
- складність правового статусу непідконтрольних Україні;
- зміна гендерного балансу на окремих територіях;
- вразливість людей, що проживають поблизу лінії розмежування та на територіях непідконтрольних Україні.

Наявність таких факторів, вимагає від держави вжиття невідкладних заходів щодо їх виявлення і усунення з метою попередження та припинення фактів торгівлі людьми, нарощування національних технічних можливостей в плані боротьби з цією категорією злочинів.

За словами заступника міністра іноземних справ Сергія Кісліци: «Україна рішуче підтримує міжнародні зусилля, спрямовані на протидію та запобігання повного спектру порушень прав людини і зловживань в умовах збройних конфліктів та в постконфліктних ситуаціях. Україна рішуче виступає за викорінювання торгівлі людьми, і боротьба проти цього жахливого явища серед пріоритетів діяльності українського уряду в галузі прав людини» [2]. Одним з таких заходів може стати визнання вчинення такого злочину в умовах збройного конфлікту кваліфікуючою ознакою.

У науковій літературі кваліфікуюча ознака складу злочину визначається як передбачена у диспозиції частини статті Особливої частини КК України ознака, що разом з ознаками основного складу характеризує кваліфікований (особливо кваліфікований) склад злочину, підвищує ступінь суспільної небезпеки злочину та особи, що його вчинила, впливає на кваліфікацію, посилює покарання та виконує функцію диференціації кримінальної відповідальності [3, с. 316]. На наш погляд вчинення злочину в умовах збройного конфлікту цілком відповідає зазначеним ознакам. Тим більше, що досвід застосування схожих ознак як обтяжуючих покарання у законодавця вже є – у пункті 11 частини 1 статті 67 КК України однією з таких обставин визнається вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій.

Список використаних джерел:

1. Письмо Постоянного представителя Соединенного Королевства Великобритании и Северной Ирландии при Организации Объединенных Наций от 7 марта 2017 года на имя Генерального секретаря: «Концептуальная записка для открытых прений Совета Безопасности на уровне министров по теме «Торговля людьми в условиях конфликта: принудительный труд, рабство и другая аналогичная практика», которые состоятся 14 марта 2017 года» // Совет безопасности Организации объединенных наций URL: <http://undocs.org/ru/S/2017/198> (дата звернення: 24.10.2017).
2. В МИД рассказали о многочисленных случаях торговли людьми и рабства на оккупированных территориях Донбасса // Інформаційне агентство «УНІАН». URL: <https://www.unian.net/society/1825467-v-mid-rasskazali-o-mnogochislennyih-sluchayah-torgovli-lyudmi-i-rabstva-na-okkupirovannyih-territoriyah-donbassa.html> (дата звернення: 24.10.2017).
3. Наконечна І. М. Поняття кваліфікуючих (особливо кваліфікуючих) ознак складу злочину. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 4. С. 313-317.

Одержано 25.10.2017

УДК 351.74 (477)

Ольга Ігорівна БЕЗПАЛОВА,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ

**ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ
У СФЕРІ БОРотьБИ З КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ
ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ**

Реальні прояви кібератак мало прогнозовані, а їх результатом є, як правило, значні фінансово-економічні збитки або непередбачувані наслідки порушень функціонування інформаційно-телекомунікаційних систем, які безпосередньо впливають на стан національної безпеки і оборони. У зв'язку з цим, існуючі загрози вимагають впровадження комплексних заходів, спрямованих на забезпечення кібербезпеки. Варто наголосити на тому, що питання забезпечення кібербезпеки є надзвичайно актуальними для України. В той же час, у нашій державі заходи з протидії викликам і загрозам у зазначеній